

NAT WEILAND? Pas op voor de LEVERBOT

Er gonzen verontrustende geluiden in de Nederlandse en Belgische paardenwereld: de leverbot rukt op. De larven van deze parasiet kruipen naar de galgangen van een paard en graven daarbij gaten in de lever. Reden voor groot alarm? Parasitoloog Wicher Holland geeft uitleg.

Tekst: Tessa van Daalen •
Fotografie: www.arnd.nl / Frank Sorge

Het klopt dat er de laatste jaren meer leverbotbesmettingen bij paarden worden vastgesteld. Maar volgens dieren-

arts-parasitoloog Wicher Holland is er geen reden voor paniek. "Ik denk dat er meer aandacht voor is. Paardeneigenaren zijn alerter. Er zijn misschien meer besmettingen aange-
toond die er voorheen ook wel waren, maar onopgemerkt bleven. Of het echt erger is geworden, betwijfel ik."

De leverbot 'Fasciola hepatica' is een parasiet van zo'n twee tot vier centimeter. Er is ook nog een kleinere soort, de 'Dicrocoelium dendriticum'. Als de eitjes uitkomen, gaan de larfjes op zoek naar een tussengastheer. Dat is een zoetwaterslak die bij voorkeur in natte weilanden, greppels of slootkanten

leeft. In de slak vermenigvuldigen de larven zich. Als ze de slak verlaten worden ze 'cercariae' genoemd. Cercariae hechten zich aan grassprietten, verliezen hun staart en worden dan 'metacercariae' genoemd. Metacercariae kunnen maandenlang gevaarlijk zijn voor grazende paarden. Ze gaan dood in droog hooi of goed gewonnen voordroogkuil, maar in natte balen of pakken kunnen ze lang overleven.

Eenmaal in de darmen van een paard, doorboren de metacercariae de wand en kruipen ze naar de lever. Na een trektocht van zo'n twaalf weken proberen ze in de galgangen door te dringen, om zich daar tot leverbotten te ontwikkelen. Een volwassen leverbot legt 4.000 tot wel 7.000 eitjes per dag die via de gal en de mest worden uitgescheiden, waarna de kringloop opnieuw begint.

RUSTSTADIUM

De larven van leverbotten hebben voor hun voortbestaan slakken nodig die in vochtige weiden leven. Betekent dat dat ze dood

gaan als het in de zomer droog wordt? "Het is helaas niet zo zwart-wit", legt Holland uit. "Als een larf uit het ei komt, heeft hij binnen vierentwintig uur een slak nodig. Anders gaat hij dood. Maar in een droge periode kunnen de verschillende vrij levende stadia op het weiland in een ruststadium gaan. Ze zijn dan dus niet weg, maar komen pas in het vochtige najaar weer in actie."

Gezonde paarden hebben een natuurlijke weerstand tegen leverbotten. De larven gaan in een paard meestal dood voor ze de galgangen hebben bereikt. Runderen en schapen zijn een veel betere gastheer voor de parasiet. "Koeien hebben er weinig last van, schapen gaan nog weleens dood aan een leverbotbesmetting. Maar in beide kunnen leverbotten wel tot volwassenheid uitgroeien en dan dus eitjes produceren." Gevolg daarvan is dat de besmettingskans groter is als er het voorgaande jaar schapen of runderen op een weide hebben gelopen. Uit overzichten van landelijke leverbotbesmettingen blijkt dat het risico op besmetting in het westen van Nederland groter is. "Dat komt door de waterhuishouding in die gebieden", vertelt Holland. "Het is er natter. Laaglandgebied met een veenbodem en van die greppels erin, is van oudsher al vaak besmet. Dat wil overigens niet zeggen dat het elders nooit voorkomt. Een hoge weide die begraaasd is door besmette koeien en die een hardnekkige natte plek heeft door een lekke waterbak kan een risico zijn."

VAGE SYMPTOMEN

Als de larven door de lever kruipen, graven ze daarbij gaten. Er treden bloedingen en kleine ontstekingen op. Na genezing blijft littekenweefsel over. Dat is niet meteen een groot gezondheidsrisico, maar hoe meer larven, hoe gevaarlijker. Er zijn geen duidelijke signalen waaruit je kunt afleiden of een paard een leverbotbesmetting heeft. Soms is er sprake van vermagering, verminderde eetlust, een doffe vacht, bloedarmoede of diarree. Wat het lastig maakt, is dat leverbotbesmetting optreedt bij lage weerstand. Daardoor gaat deze meestal gepaard met andere maagdarmparasieten die eenvoudiger zijn aan te tonen en dan dus de schuld krijgen. Het komt vaker voor bij jonge paarden die nog niet zoveel immuniteit hebben opgebouwd, of zieke dieren met een verzwakte afweer.

Wicher Holland beaamt dat het stellen van de diagnose niet eenvoudig is, omdat de symptomen vaak vaag zijn en ook op andere aandoeningen kunnen wijzen. "Als je paard nergens last van heeft, je weide goed droog is en er hebben geen koeien of schapen gelopen, maak je dan geen zorgen,

GEVAARLIJK VOOR MENSEN?

De leverbot kan gevaarlijk zijn voor mensen. Wicher Holland stelt ons echter gerust. "In Nederland is dat echt een grote zeldzaamheid. Het zou kunnen als je bijvoorbeeld waterkers eet uit de natuur. Het komt nog wel voor in landen als Vietnam, waar veel natte akkers worden bemest met koeien- en schapenmest. Daar zijn de omstandigheden voor de slakjes gunstiger. Om besmet te raken moet je de metacercariae via je mond binnen krijgen. Van alleen lopen of zwemmen in een waterkolk in een weide loop je geen leverbot op. Maar als je kunt kiezen tussen daar en in een zwembad, zou ik voor dat laatste gaan..."

Wordt je paard mager, maar loopt hij in droog heuvelgebied? Dan hoeven er minder alarmbellen af te gaan dan wanneer hij rond Amsterdam in een wei met natte plekken staat. De historie van een weidegebied zegt veel. Boeren uit de omgeving weten precies wat leverbotgebied is. Vraag het ze. Bestaat er een verdenking, dan kan een combinatie van bloedonderzoek naar de leverwaarden, mestonderzoek en de klinische bevindingen tot een waarschijnlijke diagnose leiden."

RESISTENT

Wordt een paard verdacht van een leverbotbesmetting, dan is er nog een probleem. Veel leverbotten zijn namelijk resistent tegen het gebruikelijke bestrijdingsmiddel triclabendazole. Dus wat rest ons dan? "Je moet toch naar je dierenarts voor een diagnose. Die kan een ander middel voorschrijven dat weliswaar niet is geregistreerd voor paarden, maar bij runderen en schapen ook goed werkt. Closantel is daar een voorbeeld van. Daar moet echter een speciale ontheffing voor worden aangevraagd", vertelt Holland. Is er nog meer dat je als eigenaar kunt doen?

"Zorg voor een goede weerstand. Dat is een open deur, maar het management kan veel verschil uitmaken. Ga bij boeren in de omgeving na of jouw paard in een risicogebied staat. Heb je een natte weide, zet dan de greppels en andere natte plekken af, zodat je paard daar niet kan grazen. Laat hem niet uit de sloot drinken. Geef hem een drinkbak die je regelmatig schoonmaakt. Er zijn ook mensen die loopeenden inzetten om de slakjes op te eten. Dat is leuk, maar ze eten nooit alle slakken op." 🐾

TESTEN OP LEVERBOT

Leverboteieren zijn niet te zien in de standaard mestonderzoeken. Ze zijn sowieso lastig aan te tonen. Parasitoloog Wicher Holland haalt een recent lers onderzoek aan, waarbij 200 paarden werden onderzocht. "Bij zes daarvan werden in de mest leverboteieren gevonden. De paarden zijn geslacht, waarna er negentien een leverbotbesmetting bleken te hebben. Dat was dus bij dertien paarden niet opgemerkt aan de hand van het mestonderzoek." Er is een speciale test nodig met een hogere gevoeligheid. Dat is de sedimentatie/flotatie-test. Die wordt door meerdere partijen aangeboden.